

Komunálna právnická osoba***Municipal legal person*****doc. JUDr. Jozef Tekeli, PhD.[\[1\]](#)*****Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Katedra
ústavného práva a správneho práva*****Anotácia**

Obce často zriaďujú právnické osoby tzv. tretieho sektora, najčastejšie neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby (ďalej len „obecná nezisková organizácia“ alebo „nezisková organizácia“). Zákonným oprávnením na ich konštituovanie je § 4 ods. I) zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v z. n. p. Existencia obecných neziskových spoločností spôsobuje množstvo právnych problémov. Napriek ich početnosti a aplikačným problémom sa v právnej vede a právnej spisbe komunálnym právnickým osobám tretieho sektora vôbec nevenuje pozornosť. Príspevok je určený na odstránenie tohto informačného deficitu. Cieľom je dôkladná analýza vzťahu medzi zriaďovateľom – obcou – a založenou právnickou osobou tretieho sektora. Následnou syntézou poznatkov v závere príspevok objasňuje poznatky, ktoré sú *condictio sine qua non* pre zákonné fungovanie komunálnych právnických osôb a správny prístup zakladateľov k nim.

Annotation

Municipalities often establish legal entities of the so-called third sector, most commonly non-profit organizations providing services of general interest (hereinafter referred to as „municipal non-profit organization“ or „non-profit organization“). The statutory authorization for their establishment is provided by § 4 para. I) of the Act of the National Council of the Slovak Republic No. 369/1990 Coll. on municipal establishment, as amended. The existence of municipal non-profit companies causes a number of legal issues. Despite their prevalence and application problems, legal doctrine and legal literature pay no attention to municipal legal entities of the third sector. The contribution is intended to eliminate this informational deficit. The aim is a thorough analysis of the relationship between the founder – the municipality – and the established legal entity of the third sector – a non-profit organisation. The author specifically processes the impact of the decision of the Board of Directors of a municipal non-profit organization on the merger on the legal status of the municipality as a founder. By the subsequent synthesis of knowledge in the conclusion, the paper clarifies the knowledge that is *condictio sine qua non* for the lawful functioning of municipal legal entities and the proper approach of their founders.

Klíčové slová

rozdiely v právnej subjektivite právnických osôb obce, oddelenie právnej subjektivity obce ako zriaďovateľa a obecnej právnickej osoby zriadenej obcou, obec ako zriaďovateľ neziskovej organizácie poskytujúcej všeobecne prospešné služby

Key words

differences in legal subjectivity of municipal legal entities, separation of legal subjectivity of the municipality as the founder and the municipal legal entity established by municipality, the municipality as the founder of a non-profit organization providing services of general interest

Úvod

Založenie právnickej osoby s komunálnou personálnou a majetkovou účasťou v osobe zakladateľa je výrazom zmluvnej voľnosti a výhradného práva vlastníka – obce pri disponovaní s vlastným majetkom. Právnické osoby komunálneho práva sú takto konštituované na právnom základe čl. 65 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v z. n. p. (*d ďalej len „Ústava SR“*): „*Obec a vyšší územný celok sú právnické osoby, ktoré za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodária s vlastným majetkom a so svojimi finančnými prostriedkami.*“

Relevantná právna úprava, ktorá konkretizuje ústavnú úpravu, je následne obsiahnutá vo viacerých právnych predpisoch:

- zákon SNR č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby v z. n. p. (*d ďalej len „zákon o neziskových organizáciách“*);
- zákon SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v z. n. p. (*d ďalej len „zákon o obecnom zriadení“*);
- zákon SNR č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v z. n. p. (*d ďalej len „Obchodný zákonník“*);
- zákon SNR č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v z. n. p. (*d ďalej len „zákon o majetku obcí“*);
- zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p. (*d ďalej len „zákon o rozpočtových pravidlách verejnej správy“*);
- zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p. (*d ďalej len „zákon o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy“*);
- zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p. (*d ďalej len „zákon o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti“*);
- zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v z. n. p. (*d ďalej len „Civilný sporový poriadok“*).

I. FORMY KOMUNÁLNYCH PRÁVNICKÝCH OSÔB

Ustanovenie § 4 ods. 3 písm. l) zákona o obecnom zriadení zakladá obci kreačné samosprávne pôsobnosti vo vzťahu k:

1. rozpočtovým organizáciám obce a príspevkovým organizáciám obce a
2. iným právnickým osobám a zariadeniam obce.

Ad 1: Zákonodarcom použitý pojem „zriaďuje“ sa vzťahuje na rozpočtové a príspevkové organizácie obce. Definície, pravidlá zriaďovania a zrušovania rozpočtových organizácií a príspevkových organizácií, ako aj ich hospodárenie a nakladanie s verejnými prostriedkami, upravuje zákon o rozpočtových pravidlách verejnej správy. Rozpočtové a príspevkové organizácie sú v intenciách § 21 ods. 1 zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy zriaďované jednostranným právnym úkonom (nie na zmluvnom základe ako v prípade obchodných spoločností), a to rozhodnutím zriaďovateľa – obce.

Rozpočtové alebo príspevkové organizácie nemožno zriadiť na výkon rozhodovacích právomocí, ktoré pre obec vyplývajú z osobitných predpisov. Na zriadenie rozpočtových a príspevkových organizácií obce sa nevyžaduje predchádzajúci súhlas Ministerstva financií SR. Rozpočtové a príspevkové organizácie zohrávajú dôležitú úlohu aj pri správe obecného majetku. Podľa § 6 ods. 1 zákona o majetku obcí obec hospodári so svojím majetkom samostatne alebo prostredníctvom správcu majetku obce. Právna úprava v znení účinnom do 01.07.2009 umožňovala obci uzatvoriť zmluvu o výkone správy svojho majetku aj s obchodnou spoločnosťou alebo s inou právnickou osobou. Podľa platnej právnej úpravy, ak obec so svojím majetkom nehospodári samostatne, správcami obecného majetku môžu byť len obcou zriadené rozpočtové organizácie alebo príspevkové organizácie.

Vzťah rozpočtovej alebo príspevkovej organizácie a obce je vzťahom subordinačným, ide o vzťah verejnoprávnej povahy, pre ktorý je príznačný prvok nadriadenosti a podriadenosti. Podľa rozsudku Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3Cdo/166/2016: „...vzájomný vzťah medzi žalovaným a jeho zriaďovateľom nie je založený na ich rovnom postavení, sú v ňom zreteľné prvky nadriadenosti a podriadenosti. Ich vzťah, bezpochyby verejnoprávnej povahy, má medziiným stránku riadiacu, kontrolnú, organizačnú, finančnú a personálnu... Ani vo verejnoprávnej sfére (podobne ako v súkromnoprávnej sfére) nie je v praxi vylúčené, že subjekt, ktorý zriadil nejakú právnickú osobu, si napríklad v zriaďovacej listine vymieni, že ním zriadená právnická osoba môže svoj vnútroorganizačný predpis zmeniť len po predchádzajúcom súhlase zriaďovateľa. Jednostranný a pre zriadenú právnickú osobu záväzný akt jej zriaďovateľa, ktorým vyjadruje svoj súhlas alebo nesúhlas s návrhom zmeny organizačného poriadku zriadenej organizácie nie je administratívnym úkonom. Takýto (ne)súhlas treba chápať ako organizačné opatrenie (akt riadenia), ktorý zriaďovateľ prijíma v priestore vytvorenom mu zriaďovacou listinou na to, aby mohol ovplyvňovať vnútornú organizáciu ním zriadenej právnickej osoby a prípadne korigovať ňou zamýšľané kroky, ktoré nezodpovedajú jeho zámerom a s ktorými sa nestotožňuje...“

Rozpočtové a príspevkové organizácie majú oproti iným subjektom súkromného práva spôsobilosť konať v majetkových vzťahoch determinovaných rozsahom finančných prostriedkov, ktoré im určí zriaďovateľ. Vzťah zriaďovateľa a štatutárneho orgánu rozpočtových a príspevkových organizácií spočíva na princípe oddelenosti orgánov a rozdelenia ich kompetencií, reflektujúc princíp vzájomných brzd a protiváh. O bežných operatívnych otázkach rozpočtových a príspevkových organizácií rozhoduje a v ich mene koná štatutárny orgán. Zriaďovateľ ako *de facto* vlastník rozpočtových a príspevkových organizácií, od ktorého sú jeho finančnou participáciou závislé, má v kompetencii rozhodovať o strategických otázkach, ktoré bezprostredne súvisia s hospodárením, predurčeným v ním schvaľovanom rozpočte. Napojenie na rozpočet zriaďovateľa diferencuje rozpočtové a príspevkové organizácie od súkromných kapitálových spoločností, u ktorých je majetková spoluúčasť zakladateľa

primárne daná vkladovou, či príspevkovou povinnosťou. Plnenie peňažných povinností zakladateľa obchodnej spoločnosti nie je vyžadované v pravidelných časových intervaloch, ale skôr jednorazovo (pri vzniku účasti), resp. pri príspevkovej povinnosti ad hoc. Podstatnou odlišnosťou obchodných spoločností a rozpočtových a príspevkových organizácií je to, že finančné plnenia zakladateľov – uhradené vklady a príspevky sa stávajú vlastníctvom obchodnej spoločnosti. Rozpočtové a príspevkové organizácie obce vedú majetok len účtovne, v ich faktickom právnom postavení absentuje status „vlastníka vecí“. Rozpočtové a príspevkové organizácie sú podľa § 21 ods. 4 zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy oprávnené od momentu ich zriadenia nadobúdať práva a zaväzovať sa vo vlastnom mene. Záväzkovo-právna rovina ich pôsobenia však bez ďalšieho nemá vecno-právne účinky.

Rozpočtové a príspevkové organizácie obce nemôžu nadobúdať majetok, aj keď ich zákonodarca výslovne zmocňuje na uskutočňovanie majetkovoprávných úkonov v mene svojho zriaďovateľa. Rozpočtové a príspevkové organizácie sú *in concreto* správcami majetku obce. Podľa § 6 ods. 4 zákona o majetku obcí: *„Správca nemôže nadobudnúť majetok do svojho vlastníctva. Majetok, ktorý správca nadobúda, je vlastníctvom obce. Správca alebo mestská časť vykonáva právne úkony pri správe majetku obce v mene obce. Správca alebo mestská časť koná v mene obce pred súdmi a inými orgánmi vo veciach, ktoré sa týkajú majetku obce, ktorý spravuje.“*

Rozpočtové a príspevkové organizácie sú konštituované na neziskovom princípe, teda na rozdiel od obchodných spoločností, nie je ich primárnym záujmom dosahovanie zisku. Verejnoprávna povaha rozpočtových a príspevkových organizácií je týmto subjektom priznaná ich klasifikovaním pod verejnú správu v intenciách § 1 ods. 3 zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy. Podľa tohto ustanovenia: *„Na obce a vyššie územné celky a nimi zriadené rozpočtové organizácie a príspevkové organizácie ako súčasti sektora verejnej správy sa vzťahuje osobitný predpis s odchýlkami uvedenými v tomto zákone.“*

Majetkovoprávna samostatnosť rozpočtových a príspevkových organizácií je relativizovaná dlhodobými ukazovateľmi a cieľmi, ktoré *a priori* stanovuje zriaďovateľ pri schvaľovaní rozpočtu. V procese hospodárenia rozpočtových a príspevkových organizácií je zriaďovateľ oprávnený rozpočtovými opatreniami zasahovať do ich majetkovoprávnej autonómie, čo robí v záujme plnenia povinnosti riadneho hospodára. Zriaďovateľ nie je oprávnený ukladať rozpočtovej a príspevkovej organizácii pokyny, ktorými by zmaril operatívnosť rozhodovania štatutárneho orgánu pri jej bežnom chode a pri plnení potrieb jej každodenného života. *A contrario*, je zriaďovateľ oprávnený udeľovať také pokyny (resp. iné organizačné usmernenia), ktorými z dlhodobého hľadiska určí spôsob ďalšieho fungovania rozpočtovej alebo príspevkovej organizácie. Takýmto úkonom si zriaďovateľ *per se* vyhradí do svojej pôsobnosti rozhodovanie o veciach, ktoré by inak sám posudzoval štatutárny orgán. Kompetencia zriaďovateľa rozpočtových a príspevkových organizácií rozhodovať aj o typovo „manažérskych“, dlhodobých strategických cieľoch, ktoré patria do pôsobnosti štatutárneho orgánu, je širšia ako v prípade obchodných spoločností. Rozpočtové a príspevkové organizácie sa v otázke participácie zriaďovateľa na samotnom fungovaní podobajú čo do zodpovednosti spoločníkov a ich osobnej účasti na osobné obchodné spoločnosti. Ekonomická závislosť rozpočtových a príspevkových organizácií od zriaďovateľa je reflektovaná na viacerých miestach právnej úpravy. Rozpočtová organizácia hospodári s prostriedkami, ktoré jej určil zriaďovateľ v rámci svojho rozpočtu (§ 21 ods. 1 zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy). Pre príspevkovú organizáciu platia finančné vzťahy určené zriaďovateľom v rámci jeho rozpočtu (§ 21 ods. 2 zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy).

Ad 2: Zákonodarcom použitý pojem „zakladá“ sa vzťahuje na iné právnické osoby zakladané obcami, než sú ich rozpočtové a príspevkové organizácie. Ide o všetky právne formy právnických osôb, kde sa obec podieľa na ich založení, alebo do ktorých vstupuje peňažným alebo nepeňažným vkladom, bez ohľadu na to, či vykonávajú podnikateľskú činnosť, alebo boli založené na iný účel. Ide napríklad o obchodnú spoločnosť založenú podľa Obchodného zákonníka (napr. spoločnosť s ručením obmedzeným), družstvo alebo inú právnickú osobu založenú podľa predpisov občianskeho práva (napr. neziskovú organizáciu poskytujúcu všeobecne prospešné služby). Do výhradnej právomoci obecného zastupiteľstva patrí zakladať a zrušovať obchodné spoločnosti a iné právnické osoby a schvaľovať zástupcov obce do ich štatutárnych a kontrolných orgánov, ako aj schvaľovať majetkovú účasť obce v právnickej osobe.

II. AUTONÓMIA KOMUNÁLNYCH PRÁVNICKÝCH OSÔB

Komunálne právnické osoby, založené obcou za účelom podnikania (hospodárskej činnosti) alebo realizovania všeobecne prospešných služieb, predstavujú *sui generis* právne subjekty, ktorých legitimita fungovania navonok a rozhodovania vo vnútri je podmienená vzájomnou koherenciou (súhrou) na prvý pohľad protichodnej zákonnej úpravy. Zákonnosť právnych úkonov komunálnej právnickej osoby musí byť podrobená správnej (právne perfektnej) aplikácii:

1. verejnoprávnej komunálnej úpravy – kompetencií orgánov obce pri nakladaní s majetkom a rozhodovaní o najdôležitejších úkonoch obce;
2. súkromnoprávnej regulácie korporáčného práva, ktorá je odlišná podľa konkrétnej právnej formy založenej právnickej osoby.

Obec založením samostatnej právnickej osoby „deleguje“ časť svojej majetkovej a rozhodovacej autonómie na samostatný súkromnoprávny subjekt, ktorého právna forma stanovuje základný rámec účelu, na ktorý bol založený. Ide o interdisciplinárnu problematiku, v rámci ktorej je na jednej strane obec ako orgán verejnej moci, ktorá má zákonnú povinnosť sledovať všestranný rozvoj územia obce a potreby obyvateľov, a na strane druhej esenciálne postuláty práva obchodných spoločností a iných právnických osôb, ktoré sú niekedy so základnými funkciami obce v kolízii. Takýmto postulátom korporáčného práva je napríklad povinnosť členov predstavenstva v akciovej spoločnosti vykonávať svoju pôsobnosť s náležitou starostlivosťou, ktorá v sebe zahŕňa povinnosť vykonávať ju s odbornou starostlivosťou, neuprednostňovať vlastné záujmy, záujmy len niektorých spoločníkov, alebo tretích osôb pred záujmami spoločnosti. Obdobne povinnosť lojality akcionárov a predstavenstva, ktorá, zjednodušene, znamená prioritu záujmov spoločnosti pred záujmami len niektorých akcionárov. Rozpor v týchto princípoch spočíva v odlišnosti záujmu, ktorý má sledovať obec ako orgán verejnej moci (záujmy obce a jej obyvateľov) a záujmu, ktorý má sledovať pri dodržiavaní povinnosti lojality v postavení akcionára (priorizovať záujmy spoločnosti, nie obce a jej obyvateľov).

Okrem odlišností v základných prizmách, na ktorých spočíva komunálne a korporáčné právo, vznikajú kolízie tiež v právnej subjektivite obce a komunálnej právnickej osoby, s ohľadom na potrebu diferenciácie štádia vytvorenia vôle – rozhodovania a jej prejavu navonok. V praxi častá nezákonnosť postupov je daná nejednoznačnosťou verejnoprávnej úpravy v určení, ktoré „oblasti života“ právnickej osoby je legítimne a primerane regulovať na úrovni obce ako orgánu verejnej moci. V tejto rovine je

potrebné zohľadňovať samostatnosť právnej subjektivity a majetkovú autonómiu obce a ňou založenej právnickej osoby.

Podľa uznesenia Najvyššieho súdu ČR, sp. zn. 8Tdo 124/2005: „V majetku akcionára sú vo vzťahu k akciovej spoločnosti len akcie, ktoré vlastní. Akcionár sa ako spoločník podieľa na výkone práv a povinností konkrétne zákonom stanovených. Akcionári neručia za záväzky spoločnosti za jej trvania. Akcionár preto nemôže byť priamo poškodenou osobou. Majetok akcionárov a akciových spoločností zahŕňa iné hodnoty (je odlišný), nie je možné osobu obvineného ako akcionára stotožniť s právnickou osobou, v ktorej je akcionárom, teda poškodeným. Majetok akciovej spoločnosti ako právnickej osoby je pre akcionára majetkom cudzím.“ Majetková samostatnosť zakladateľa – obce a komunálnej neziskovej organizácie (alebo inej osoby súkromného práva) je jej definičným znakom, ktorého výrazom je to, že zakladateľ má vlastný majetok, za ktorý nesie samostatnú majetkovú zodpovednosť v právnych vzťahoch, do ktorých vstupuje. Zakladateľ teda nie je výlučným vlastníkom obchodného majetku neziskovej organizácie, ale ich vzťah je kreovaný právnym postavením zakladateľa v štruktúrach neziskovej organizácie. Podľa nálezu Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 11/2010: „Zákon o neziskových organizáciách, má racionálny základ práve v skutočnosti, že vznik neziskovej organizácie je výsledkom vôle jej zakladateľov, a preto je odôvodnené, že títo majú možnosť pri jej vzniku vopred určiť niektoré (zákonom dovolené) limity jej právnej autonómie. Keď však už nezisková organizácia vznikne, stáva sa samostatným subjektom práva, právnickou osobou súkromného práva, ktorej právna subjektivita by sa stala bezobsažnou, ak by nezahŕňala potrebnú mieru samostatnosti rozhodovania, okrem iného, aj v majetkových veciach.“ Ak je zakladateľ z titulu majetkovej účasti na založení neziskovej organizácie oprávnený zasahovať do majetkových dispozícií neziskovej organizácie, potom rozsah a charakter zásahových oprávnení nesmie narúšať právom konštruovanú samostatnosť neziskovej organizácie nad mieru, ktorú fakt majetkového vkladu (spolu)zakladateľa odôvodňuje.

Napriek aplikačným problémom pri strete verejnoprávnej regulácie a súkromnoprávnej úpravy zákona o neziskových organizáciách je zakladanie komunálnych neziskových organizácií štandardným spôsobom zhodnocovania majetku a plnenia účelu spoločného tak pre obec, ako aj neziskovú organizáciu, ktorým je poskytovanie všeobecne prospešných služieb.

Komparatívnym výkladom Obchodného zákonníka v časti obchodných spoločností a zákona o neziskových organizáciách, je pre neziskové organizácie príznačná vyššia miera ich samostatnosti od zakladateľov. Esenciálnym znakom či už osobných, alebo kapitálových, obchodných spoločností je osobný prvok, spočívajúci vo vytvorení orgánu obchodnej spoločnosti, pozostávajúceho zo spoločníkov (zakladateľov), ktorý má ako najvyšší orgán rozhodujúci vplyv na právny život obchodnej spoločnosti. V prípade neziskových organizácií je pôsobenie zakladateľov principiálne v štádiu vzniku neziskových organizácií, menej v priebehu ich trvania.

Prípadné rozhodovanie zakladateľov počas trvania neziskovej organizácie si môžu zakladatelia vyhradiť pri zakladaní neziskovej organizácie, kedy ako pôvodcovia štatútu v jeho texte obsiahnu konkrétne roviny pôsobnosti, ktoré budú uskutočňovať. Štatútom sa podľa § 8 ods. 1 zákona o neziskových organizáciách regulujú podrobnosti o organizačnej štruktúre, činnosti a hospodárení neziskovej organizácie. Podľa § 8 ods. 2 písm. e) zákona o neziskových organizáciách obsahuje štatút počet členov, spôsob voľby a dĺžku funkčného obdobia správnej rady, dozornej rady (revízora) alebo ďalšieho orgánu, ktorý je zriadený. Súčasne platí, že si zakladatelia nemôžu vyhradiť do rozhodovania každú z otázok,

osobitne nie takú, s ktorou zákon o neziskových organizáciách spája právne účinky vyslovene za podmienky rozhodnutia správnej rady (napr. ako tomu je pri zrušovaní neziskovej organizácie bez likvidácie). Rovnako nie je možné vyhradiť si do rozhodovania otázky týkajúce sa denného fungovania neziskovej organizácie, keďže musí byť zachovaná operatívnosť a schopnosť reagovať na určité okolnosti bezodkladne.

Výhradné postavenie zakladateľa súkromnej obchodnej spoločnosti konštruuje oprávnenú požiadavku rozhodnúť o zložení štatutárneho orgánu, ktorá je reflektovaná v kompetencii valného zhromaždenia podľa § 125 ods. 1 písm. f) Obchodného zákonníka. V mene obce pri výkone pôsobnosti valného zhromaždenia koná starosta obce, pričom konkrétne vymedzené otázky rozhodovania podliehajú predbežnému schvaľovaciemu procesu na obecnom zastupiteľstve. Rozhodovanie zakladateľa o vymenovaní a odvolaní členov štatutárneho orgánu je podmienené schválením zo strany obecného zastupiteľstva. Na rozdiel od súkromnej obchodnej spoločnosti, v prípade neziskových organizácií nie je *ex lege* konštruované oprávnenie zakladateľov (resp. orgánu, v ktorom pôsobia) rozhodovať počas jej trvania o zložení správnej rady, či o voľbe alebo odvolaní riaditeľa.

O zrušení neziskovej organizácie bez likvidácie rozhoduje správna rada, pričom vzhľadom na *sui generis* postavenie správnej rady a zakladateľa neziskovej organizácie, zakladateľ – obec si predmetnú otázku nemôže vyhradiť na rozhodovanie v štatúte. Prípadným vyčlenením tejto otázky do rozhodovania zakladateľa by sa poprela povaha neziskovej organizácie a základná prizma vzťahu medzi správnou radou a zakladateľom podľa zákona o neziskových organizáciách. Zákon o neziskových organizáciách definuje postavenie zakladateľa bez zásadných konštitutívnych účinkov jeho rozhodnutí v rámci ďalšieho trvania neziskovej organizácie. Zákon o neziskových organizáciách ustanovuje spôsoby zrušenia neziskových organizácií uzavretým výpočtom (*numerus clausus*) v § 14 zákona. Podľa § 14 písm. c) (duplicitne v § 19 ods. 2 písm. d)) zákona o neziskových organizáciách zákonodarcu výslovne predpokladá rozhodnutie správnej rady o zlúčení, splynutí alebo rozdelení, s ktorým obligatórne spája zrušenie neziskovej organizácie.

Vychádzajúc z gramatického znenia § 4 ods. 3 písm. l) zákona o obecnom zriadení, závisí rozsah konštitutívnych rozhodnutí obce vo vzťahu k existencii, trvaniu a kontrole právnickej osoby, ktorej je zakladateľom, od príslušnej súkromnoprávnej regulácie. Zákon o obecnom zriadení negeneralizuje oprávnenie obce ako zakladateľa rozhodovať o týchto úkonoch bez ďalšieho, ale podmieňuje ho osobitnou právnou úpravou. Kompetencia obce v konkrétnom právnom vzťahu musí zohľadňovať špecifiká príslušnej zákonnej a zmluvnej úpravy. Pokiaľ súkromnoprávna rovina, *in concreto* zákon o neziskových organizáciách, nepredpokladá konkrétny konštitutívny právny úkon zo strany zakladateľa pri zrušení právnickej osoby, verejnoprávna regulácia neustanovuje túto kompetenciu samostatne, keďže bez súkromnoprávnej úpravy by bola *de facto* bezobsačná. Vytvorenie vôle vo vnútri obce totiž predpokladá jej ďalšie prejavenie navonok starostom obce v rozhodovacej štruktúre právnickej osoby (napríklad valnom zhromaždení spoločnosti s ručením obmedzeným). Zákon o neziskových organizáciách však rozhodovanie o zrušení neziskovej organizácie nezveruje do pôsobnosti zakladateľov. Na právne relevantný prejav vôle správnej rady o zrušení neziskovej organizácie sa nevyžaduje predchádzajúce schválenie zo strany obecného zastupiteľstva obce ako zakladateľa neziskovej organizácie.

Vice versa pre obchodné spoločnosti, rozpočtové a príspevkové organizácie, založené obcou, platí, že rozhodovanie o najdôležitejších otázkach právnickej osoby je vyhradené zakladateľovi. V spoločnosti s ručením obmedzeným rozhoduje valné zhromaždenie o zrušení spoločnosti s likvidáciou, alebo bez likvidácie, v intenciách § 125 ods. 1 písm. i) Obchodného zákonníka. Rovnako tak je daná pôsobnosť zakladateľa – obce pri rozhodovaní o zrušení rozpočtových a príspevkových organizácií podľa § 21 ods. 11 zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy. Podľa tohto ustanovenia: *„Rozpočtové organizácie alebo príspevkové organizácie zriadené rozhodnutím zriaďovateľa podľa odseku 5 písm. b) možno zrušiť, meniť ich podriadenosť alebo spôsob financovania z rozpočtovej organizácie na príspevkovú organizáciu alebo naopak rozhodnutím zriaďovateľa od prvého dňa nasledujúceho rozpočtového roka po predchádzajúcom písomnom súhlase ministerstva financií. V odôvodnených prípadoch môže minister financií povoliť iný termín. Predchádzajúci písomný súhlas ministerstva financií, ako aj povolenie iného termínu ministrom financií podľa druhej vety sa nevyžaduje, ak rozpočtová organizácia alebo príspevková organizácia je zriadená osobitným zákonom, alebo ak jej zriaďovateľom je obec alebo vyšší územný celok...“* Podľa § 21 ods. 13 zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy: *„Ak k zániku rozpočtovej organizácie alebo príspevkovej organizácie dochádza rozdelením, zlúčením alebo splynutím, zriaďovateľ určí v rozhodnutí termín, vecné a finančné vymedzenie majetku vrátane súvisiacich práv a záväzkov, ktoré prechádzajú na právneho nástupcu, ktorým môže byť len rozpočtová organizácia alebo príspevková organizácia.“*

Zakladatelia neziskovej organizácie nefigurujú ako najvyšší orgán právnickej osoby, nemajú vplyv na zloženie správnej rady, ibaže si túto kompetenciu vyhradia v štatúte. Statické postavenie zakladateľa, spočívajúce v jeho statuse elementárneho prvku neziskovej organizácie, ktorý uskutočňuje úkony smerujúce k jej založeniu, potvrdzuje posledná veta § 5 ods. 2 zákona o neziskových organizáciách. Podľa tohto ustanovenia: *„...Po zápise neziskovej organizácie do registra nie je možné zmeniť, vymazať alebo doplniť zakladateľa.“* Predmetná regulácia zakladateľa indikuje jeho výhradné a nemenné postavenie v neziskovej organizácii, zároveň má však formálny charakter. Deklaratórny význam majú ustanovujúci členovia správnej rady, dozornej rady (revízora), riaditeľ a členovia ďalšieho orgánu, ak je zriadený, ktorí sú počas celého trvania neziskovej organizácie uvedení v zakladateľskej listine ako tzv. „prvých členovia“. Na rozdiel od zakladateľov neziskovej organizácie, ich postavenie nie je statické, zloženie týchto orgánov podlieha zmenám, napriek tomu, že obligatórne sú v zakladateľskej listine obsiahnutí len prví členovia orgánov (§ 6 písm. d) a f) zákona o neziskových organizáciách).

Prvých členov správnej rady vymenúva zakladateľ, ak nie je ustanovené v tomto zákone inak (§ 19 ods. 1 zákona o neziskových organizáciách). Správna rada podľa § 19 ods. 2 písm. g) zákona o neziskových organizáciách volí a odvoláva členov správnej rady, ak štatút neustanovuje inak, a volí a odvoláva členov dozornej rady (revízora). Generálna zákonná právna úprava neustanovuje členský princíp pri menovaní a odvolávaní členov správnej a dozornej rady. Podľa § 19 ods. 2 písm. g) zákona o neziskových organizáciách je imanentnou súčasťou kompetencie správnej rady rozhodovanie o členoch správnej a dozornej rady. Takáto úprava precizuje výhradné postavenie členov správnej rady rozhodovať o zložení najdôležitejších orgánov neziskovej organizácie, bez konštitutívneho rozhodovania zakladateľov. Nezisková organizácia predstavuje právny subjekt *sui generis*, ktorá, na rozdiel od obchodných spoločností, neráta s dôsledným uplatňovaním princípu vzájomných brzd a protiváh. Nezisková organizácia sa odlišuje od korporácie, ktorej účel je stanovený zvnútra samotnej korporácie spoločnou vôľou osôb v korporácii združených. Osobitná regulácia menovania a odvolávania členov

správnej rady zakladateľmi neziskovej organizácie je obsiahnutá vo vzťahu k neziskovým organizáciám, ktorých zakladateľom je štát. Dôvodová správa k tejto novele zákona č. 8/2010 Z. z., ktorou sa menil aj zákon o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, vyjadruje potrebu väčšej ingerencie zakladateľov na zložení správnej rady snahou: „...zabezpečiť, aby správna rada ako jeden z najdôležitejších orgánov neziskovej organizácie v zdravotníctve mala zloženie zodpovedajúce pomeru majetku štátu vloženého do takejto neziskovej organizácie... tak sa zabezpečí lepšia kontrola činnosti neziskovej organizácie, ktorej zakladateľom alebo spoluzakladateľom je štát. Navrhovaná právna úprava odstraňuje nelogickosť súčasnej právnej úpravy v tejto oblasti, keď po skončení funkčného obdobia členov správnej rady menuje ďalších členov správnej rady samotná správna rada, čo vylučuje akúkoľvek ďalšiu možnú kontrolu tejto organizácie zo strany zakladateľov po jej založení.“

Generálne platí, že je rozhodnutie orgánu ako právny úkon podrobené skúmaniu jeho platnosti, a teda, či bolo prijaté na to oprávneným orgánom, či je dostatočne určité, či bolo zasadnutie orgánu zvolané riadne a ďalším skutočnostiam. Obchodný zákonník reflektuje požiadavku vytvorenia právne relevantnej vôle aj v inštitúte žaloby o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia. V zákone o neziskových organizáciách absentuje právna úprava týkajúca sa určenia neplatnosti uznesenia najvyššieho orgánu. Uznesenie správnej rady komunálnej neziskovej organizácie nepredstavuje správny akt, preto ho nie je možné preskúmať v správnom súdnictve, ale výlučne v civilnom konaní. Žaloba o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia predstavuje osobitný typ určovacej žaloby, kde v konaní začatom na jej právnom základe nie je potrebné preukázať existenciu naliehavého právneho záujmu (§ 137 písm. d) Civilného sporového poriadku). Ustálená decízivná prax súdov Slovenskej republiky nespája s vadami uznesenia valného zhromaždenia neplatnosť právneho úkonu bez ďalšieho. V konaní o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia nestačí preukazovať samotnú vadu právneho úkonu, ale aj ďalšiu hmotnoprávnú požiadavku ustanovenú v § 131 ods. 2 Obchodného zákonníka, podľa ktorého: „Súd môže na návrh spoločníka určiť neplatnosť uznesenia valného zhromaždenia, len ak porušenie zákona, spoločenskej zmluvy alebo stanov mohlo obmedziť práva spoločníka, ktorý sa určenia neplatnosti domáha.“

Odlíšna je rozhodovacia prax českých súdov, ktoré v súvislosti s niektorými závažnými vadami uznesení valného zhromaždenia spájajú následok ich ničotnosti. V kontexte s absenciou skutočnej vôle orgánu právnickej osoby, vzhľadom na nezákonnosť v jej zložení, konštruoval Najvyšší súd ČR v uznesení, sp. zn. 29Cdo 3914/2008 nasledovný záver: „Pokiaľ nie je osoba, ktorá prijala rozhodnutie jediného akcionára v pôsobnosti valného zhromaždenia, jediným akcionárom, nebude mať jej rozhodnutie v pôsobnosti valného zhromaždenia žiadne právne účinky, ustanovenie § 131 ods. 8 a § 183 ods. 1 obchodního zákoníku sa v takom prípade neuplatní a osoba, ktorá preukáže, že je jediným akcionárom spoločnosti, sa môže domáhať určenia, že napadnuté rozhodnutie nie je rozhodnutím jediného akcionára (a teda nemá žiadne právne účinky) postupom podľa § 80 písm. c) OSR.“ [2] Najvyšší súd SR v uznesení, sp. zn. 30Bdo 62/2020 prezentoval vo vzťahu k absencii skutočnej vôle orgánu, že pokiaľ je v registrovom konaní preukázané (napr. predložením znaleckého posudku), že registrovému súdu bola k návrhu na zápis údajov do obchodného registra predložená listina, ktorá bola sfaľovaná, v týchto prípadoch môže registrový súd rozhodnúť o zosúladení údajov zapísaných v obchodnom registri so skutočným právnym stavom bez toho, aby o neplatnosti právneho úkonu rozhodoval súd v civilnom sporovom konaní. [3]

Napriek spomenutému uzneseniu Najvyššieho súdu SR, je rozhodovacia prax súdov v SR naklonená viac ochrane dotknutých záujmov na to určeným prostriedkom, ktorým je žaloba o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia podľa § 131 ods. 2 Obchodného zákonníka. V intenciách pravidla „právo patrí bdelym“ je na účinné uplatnenie žalobného nároku podľa predchádzajúcej vety potrebné dodržať časový aspekt 3 mesiacov odo dňa, kedy bolo uznesenie prijaté, alebo odo dňa, kedy sa spoločník o jeho prijatí dozvedel a súčasne preukázať, že touto nezákonnosťou bola spoločníkovi spôsobená ujma na jeho právach. Príkladmo, žalobca si uplatňoval svoj nárok prostredníctvom žaloby o určenie neplatnosti zmluvy o prevode obchodného podielu na tom skutkovom základe, že bol prevod obchodného podielu schválený valným zhromaždením, na ktoré ako spoločník nebol pozvaný. V merite podľa predchádzajúcej vety rozhodol Najvyšší súd SR, sp. zn. 4Obo 79/2011 tak, že zamietnutie žaloby potvrdil s odôvodnením, že na určenie neplatnosti zmluvy nie je daný „naliehavý právny záujem“, a to vzhľadom na to, že si žalobca svoj nárok neuplatňoval žalobou o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia (podobne aj uznesenie Ústavného súdu SR, sp. zn. 15Cob 215/2012). Najvyšší súd SR sa tak vôbec nezaoberal skutočnosťou, že valné zhromaždenie nemalo charakter riadne zvolaného valného zhromaždenia.

Napriek zjavnej vade uznesenia valného zhromaždenia, ktorá v teoretickej rovine predstavuje jeho ničotnosť, je v súlade s rozhodovacou praxou potrebné aktívne uplatniť určenie neplatnosti uznesenia prostredníctvom žaloby. Je pravdepodobné, že by obchodný register pri preukázanej ničotnosti uznesenia valného zhromaždenia v registrovom konaní požadoval určenie neplatnosti v civilnom sporovom konaní.

Žalobu o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia podľa § 132 ods. 2 Obchodného zákonníka nie je možné aplikovať pre prípad rozhodovania správnej rady neziskovej organizácie (napr. o zrušení), a to ani subsidiárne. Zásadným dôvodom pre nemožnosť aplikácie tejto žaloby je, že o zrušení neziskovej nerozhodujú zakladatelia, ale správna rada. Zákonodarca kreovaním tohto inštitútu sledoval zabezpečenie ochrany záujmov spoločníkov a spoločnosti pred prípadným rozhodnutím najvyššieho orgánu, ktorým by mohlo dôjsť k ujme na právach spoločníka a zároveň k jeho prijatiu nezákonným spôsobom. Ani Obchodný zákonník nespája žalobu o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia so všetkými právnymi formami obchodných spoločností. Tam, kde bol daný zámer umožniť aplikáciu žaloby o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia (spoločnosť s ručením obmedzeným a akciová spoločnosť), to zákonodarca výslovne v texte zákona obsahol.

Pokiaľ ide o neziskové organizácie a subsidiárnu (podpornú) aplikáciu Obchodného zákonníka na právne vzťahy neziskovej organizácie (nad rámec § 17 ods. 7 zákona o neziskových organizáciách), táto je vylúčená vzhľadom na povahu neziskových organizácií, ich principiálnu odlišnosť oproti obchodným spoločnostiam. Nezisková organizácia má skôr nadačný (fundatívny), nie korporálny charakter. Na rozdiel od iných právnických osôb obchodného práva absentuje personálny prvok – zakladateľ nemá *ex lege* zásadnejší dopad na obchodné vedenie neziskovej organizácie a vytváranie jej vôle vo vnútri. Uvedený záver abstrahujeme z jednotlivých ustanovení zákona o neziskových organizáciách. Jednak je statická povaha zakladateľa daná § 5 ods. 2 zákona o neziskových organizáciách, v ktorom je reflektovaná odlišnosť zakladateľa neziskovej organizácie a zakladateľa obchodnej spoločnosti, ktorý má konkrétne majetkové a nemajetkové práva, determinujúce jeho vplyv na fungovanie obchodnej spoločnosti. V spoločnosti s ručením obmedzeným je jedným z nemajetkových práv spoločníka voľná, alebo obmedzená (nie úplne vylúčená), prevoditeľnosť jeho obchodného podielu. Pre úpravu zákona

o neziskových organizáciách je identická neprevoditeľnosť práv a povinností zakladateľa, vzhľadom na reguláciu nemennosti zloženia zakladateľov podľa § 5 ods. 2 zákona o neziskových organizáciách.

Obchodný podiel spoločníka spoločnosti s ručením obmedzeným je monetárne vyjadriteľný predikciou jeho podielu na hlasovacích právach v rámci rozhodovania valného zhromaždenia. V prípade zakladateľa neziskovej organizácie zákon na žiadnom mieste neráta s nemajetkovým právom zakladateľa rozhodovať podľa pomeru vkladu na základnom imaní. V obchodných spoločnostiach je viac ako v prípade neziskových organizácií reflektovaný princíp „check and balances“ pri kreovaní a ďalšej činnosti orgánov. Spoločnosť s ručením obmedzeným ako obchodná spoločnosť majetkovo – personálneho charakteru (zmiešaného, s prevažujúcim prvkom kapitálovej spoločnosti) fakticky pozostáva z orgánov, tvorených konkrétnymi samostatnými právnymi subjektmi. Dostatočná kontrola, vzájomná koordinácia a súvisiaca zodpovednosť orgánov eliminujú presadzovanie vlastných záujmov, alebo záujmov tretích subjektov, nad záujmami obchodnej spoločnosti. Okrem mnohých ďalších procesných brzd a protiváh, je funkčnou taká regulácia spoločenskej zmluvy, v intenciách ktorej sa predpokladá, pred uzatvorením napr. podpisom prevodnej zmluvy štatutárnym orgánom, preliminárne schválenie úkonu valným zhromaždením. Nenahraditeľným spôsobom vyvažovania brzd a protiváh v rámci spoločnosti s ručením obmedzeným je tiež kompetencia valného zhromaždenia *ex lege* rozhodovať o vymenovaní, odvolaní a odmeňovaní konateľov a členov dozornej rady (§ 125 ods. 1 písm. f) a g) Obchodného zákonníka). Neziskové organizácie sú príznačné absenciou členskej základne – zakladateľov (resp. orgánu, pozostávajúceho zo zakladateľov), majúcich oprávnenie rozhodovať o vymenovaní ďalších členov správnej rady, alebo dozornej rady (revízora). Prijatie právnej úpravy neziskových organizácií zjavne nemalo za prvoradý cieľ zabezpečiť právnu subjektivitu kolektívnemu orgánu subjektov majúcich spoločné záujmy.

Aplikácia žaloby o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia je v prípade rozhodnutia správnej rady neziskovej organizácie vylúčená, vzhľadom na:

- rozhodnutie správnej rady nie je rozhodnutím zakladateľov (ako tomu je v prípade valného zhromaždenia),
- *ratio legis* (účel) zákona o neziskových organizáciách, ktorý determinuje charakter neziskovej organizácie ako právnickej osoby, pre ktorú nie je príznačné kolektívne rozhodovanie zakladateľov, ochrana práv (majetkových a nemajetkových) zakladateľov, ale účel, na ktorý bola založená, ktorý sa má dosiahnuť bez konkrétneho profitu jej zakladajúcich subjektov a ďalších orgánov.

Vylúčenie analogickej aplikácie žaloby o určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia podľa § 131 ods. 2 Obchodného zákonníka vo vzťahu k rozhodnutiu správnej rady neziskovej organizácie ako žaloby o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d) Civilného sporového poriadku nevylučuje možnosť domáhať sa určenia neplatnosti rozhodnutia správnej rady „všeobecnou“ určovacou žalobou podľa § 137 písm. c) Civilného sporového poriadku. Úspešnosť žaloby o určenie neplatnosti rozhodnutia správnej rady podľa § 137 písm. c) Civilného sporového poriadku je podmienená preukázaním naliehavého právneho záujmu na určení. Naliehavý právny záujem predstavuje elementárnu procesnú podmienku v konaní, ktorú by súd v konkrétnom prípade skúmal z pohľadu, či obec – zakladateľ skutočne má naliehavý právny záujem na tomto určení.

Okrem potreby preukázania naliehavého právneho záujmu, je dôvodné predpokladať komplikácie v konaní aj v súvislosti s uprednostňovaním výkladu *contra proferentem* (v prospech platnosti právneho úkonu), ktorým sa ustanovuje primárny záujem na ochrane právnej istoty a súvisiacej ochrane existujúcich právnych vzťahov zo strany súdov. Aj pri preukázaní naliehavého právneho záujmu, môže žaloba o určenie neplatnosti rozhodnutia správnej rady vyústiť do výroku súdu o zamietnutí žaloby, vzhľadom na preferenciu platnosti právnych úkonov. Výklad v prospech platnosti právneho úkonu je prejavom rímskej maximy „*potius valeat actus quam pereat*“^[4].

Výklad v prospech platnosti explicitne potvrdil Ústavný súd SR v náleze, sp. zn. I. ÚS 640/2014: „*Úloha všeobecného súdu pri hľadaní riešenia súdnej právnej veci a interpretácií relevantných právnych úkonov totiž nespočíva vo „vyhľadávaní“ dôvodov neurčitosti predmetu zmluvy (prípadne iných dôvodov jeho neplatnosti), ale v poskytnutí súdnej ochrany účastníkom občianskeho súdneho konania. Táto má byť založená, okrem iného, aj na zohľadnení a plnej aplikácii všetkých zákonných kritérií platných pre výklad právnych úkonov a súčasnej preferencii výkladu v prospech platnosti, a nie neplatnosti právneho úkonu.*“

Rovnaký právny záver vyvodzuje Ústavný súd SR aj v svojej novšej rozhodovacej činnosti: „*Zmluvnosť, autonómnosť súkromného práva vyžaduje perspektívu výkladu právnych úkonov, na základe ktorej nemožno uvažovať tak, že vo vzťahu k danému úkonu pripadajú do úvahy dôvody neplatnosti A, B či C, a ak sú naplnené, tak úkon je absolútne neplatný. Naopak, najprv uvažujeme, aký je obsah zmluvy, a až potom o tom, či je absolútne neplatná. Pri čítaní textu ustanovenia § 39 Občianskeho zákonníka netreba zabúdať, že v ňom nestojí, že právny úkon, ktorý je v rozpore so zákonom, je neplatný, ale že právny úkon, ktorý svojím obsahom a účelom odporuje zákonu, je neplatný. Táto formulácia naznačuje nutnosť, takpovediac, smerovania zmluvy proti zákonu, aby sa stala neplatnou... Ústavný súd už v náleze sp. zn. I. ÚS 242/07 uviedol, že základným princípom výkladu zmlúv je priorita výkladu, ktorý nezakladá neplatnosť zmluvy, pred takým výkladom, ktorý neplatnosť zmluvy zakladá, ak sú možné obidva výklady. Je tak vyjadrený a podporovaný princíp autonómie zmluvných strán, povaha súkromného práva a s ním spojená spoločenská a hospodárska funkcia zmluvy. Neplatnosť zmluvy má byť teda výnimkou, a nie zásadou. Nie je teda ústavne konformná, a v rozpore s princípmi právneho štátu vyplývajúcimi z čl. 1 Ústavy SR je taká prax, keď všeobecné súdy preferujú celkom opačnú tézu uprednostňujúcu výklad vedúci k neplatnosti zmluvy pred výkladom neplatnosť zmluvy nezakladajúcim (porov. CSAH, K. ÚS SR: Výklad *contra proferentem* a preferencia platnosti právneho úkonu ako všeobecné výkladové pravidlá. In: Lexforum [online]. 11. mája 2010. Dostupné na internete:<<http://www.lexforum.cz/240>>).*“^[5]

III. PRÁVNE DOPADY ZLÚČENIA NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ NA POSTAVENIE ZAKLADATEĽA

Zlúčenie neziskových organizácií spočíva v zrušení pôvodnej neziskovej organizácie – zrušovanej, ktorej právne vzťahy vzniknuté počas jej trvania prechádzajú v úplnosti na nástupnícku organizáciu. Ide o derivatívny spôsob vstupu do právneho postavenia zrušovanej neziskovej organizácie. Na nástupnícku neziskovú organizáciu však neprechádzajú vnútorné mechanizmy a vzťahy vzniknuté v rámci zrušovanej neziskovej organizácie. Vo vzťahu k zrušeniu neziskových organizácií sa ustanovenia Obchodného zákonníka vzťahujú subsidiárne, čo vyplýva výslovne z § 17 ods. 7 zákona o neziskových organizáciách. Podľa predmetného ustanovenia: „*Na zrušenie neziskovej organizácie s likvidáciou alebo bez likvidácie a na zánik neziskovej organizácie sa použijú primerane všeobecné ustanovenia Obchodného zákonníka*

o zrušení a zániku obchodných spoločností, ak tento zákon neustanovuje inak.“ Vychádzajúc zo všeobecnej úpravy Obchodného zákonníka, status zakladateľa zanikajúcej obchodnej spoločnosti ostáva zachovaný aj v nástupníckej obchodnej spoločnosti, pokiaľ sa zmluvné strany v zmluve o zlúčení nedohodnú inak. Postavenie zakladateľa zrušovanej obchodnej spoločnosti trvá aj v nástupníckej obchodnej spoločnosti podľa § 69a ods. 1 písm. b) Obchodného zákonníka. V intenciách tohto ustanovenia: „...Zápisom do obchodného registra spoločníci zanikajúcich obchodných spoločností sa stávajú spoločníkmi nástupníckej spoločnosti.“

Zmluvnú voľnosť subjektov fúzie (zlúčenia) v otázke spoločníkov nástupníckej spoločnosti determinuje § 69 ods. 8 Obchodného zákonníka. Podľa tohto ustanovenia: *„V návrhu zmluvy o splynutí alebo zmluvy o zlúčení možno dohodnúť, že niektorí spoločníci zanikajúcich spoločností sa nestanú spoločníkmi nástupníckej spoločnosti; obdobné právo majú i spoločníci spoločnosti, na ktorú prechádza imanie zanikajúcich spoločností. Nástupnícka spoločnosť je povinná spoločníkom vyplatiť vyrovnací podiel. Na platnosť tejto dohody sa vyžaduje súhlas dotknutých spoločníkov.“* Na rozdiel od právnej úpravy obchodných spoločností pri zlúčení neziskových organizácií, musí byť pri zlučovaní neziskových organizácií prechod zakladateľov do nástupníckej spoločnosti dojednaný v zmluve o zlúčení, čo by v prípade všeobecnej obchodnoprávnej úpravy malo za následok, že k prechodu spoločníkov dochádza *per se* (samo o sebe). Konštitutívny moment vzniku (nadobudnutia účinkov) statusu zakladateľa však je aj v prípade obchodných spoločností podmienený zápisom tejto skutočnosti v obchodnom registri.

Neziskové organizácie, na rozdiel od obchodných spoločností, nemajú charakter „členských“ právnických osôb, pri ktorých zákonodarca sleduje zámer „ochrany spoločníka“, a s tým spojenej ochrany jeho majetkových a nemajetkových práv. Ochrana majetkových práv spoločníka obchodnej spoločnosti sa, okrem iného, v prípade zlúčenia reflektuje aj v tej skutočnosti, že pokiaľ jeho status zlúčením zaniká, vzniká spoločníkovi nárok na vyplatenie vyrovnacieho podielu nástupníckou spoločnosťou podľa § 69 ods. 8 Obchodného zákonníka. V intenciách tohto ustanovenia: *„...Nástupnícka spoločnosť je povinná spoločníkom vyplatiť vyrovnací podiel.“*

Elementárne prvky zrušovanej neziskovej organizácie (sídlo, IČO, zakladatelia, členovia orgánov...) sa ako jej imanentná súčasť zrušujú spolu s touto neziskovou organizáciou. Zakladateľ – obec zrušením neziskovej organizácie zlúčením stráca postavenie zakladateľa, pokiaľ nie je v zmluve o zlúčení dojednaný prechod zakladateľov na nástupnícku spoločnosť. Právne postavenie zakladateľa neziskovej organizácie má predovšetkým formálny charakter a je určujúci osobitne pri zakladaní neziskovej organizácie. Pri zániku neziskovej organizácie, na rozdiel od obchodných spoločností, nevzniká zakladateľovi nárok na vyrovnací podiel, čo vyplýva zo samotného charakteru neziskovej organizácie, ktorá nemá slúžiť na uspokojovanie majetkových, alebo nemajetkových záujmov zakladateľov, prípadne členov iných orgánov, ale na plnenie jej základného účelu. Zakladateľom neziskovej organizácie zároveň nevyplývajú zo zákonnej úpravy žiadne peňažné povinnosti voči právnickej osobe počas jej existencie, alebo v čase jej zrušenia. Osobitosť neziskovej organizácie oproti obchodným spoločnostiam indikuje, že zámerom zákonodarcu nie je bezprostredná ochrana postavenia zakladateľa a jeho zotrvanie v nástupníckej neziskovej organizácii.

Postavenie zakladateľa je v prípade neziskových organizácií deklaratórneho charakteru a oproti obchodným spoločnostiam je status zakladateľa nemenný. Vychádzajúc z takejto úpravy zakladateľa neziskovej organizácie nemá ďalšie trvanie statusu zakladateľa v nástupníckej spoločnosti pri zlúčení

bez ďalšieho právny význam, a preto musí byť táto skutočnosť „prechodu“ zakladateľov do nástupníckej spoločnosti obsiahnutá v zmluve o zlúčení. Konštitutívny účinok statusu zakladateľa sa viaže na registrové konanie a jeho uvedenie v registri neziskových organizácií.

So zánikom neziskovej organizácie dochádza k zániku postavenia obce ako zakladateľa, ktorý však vzhľadom na jeho formálno-právny charakter nemá zásadné dopady na práva a povinnosti, ktoré by v dôsledku zániku neziskovej organizácie boli dotknuté. Obec ako zakladateľ neziskovej organizácie nemá:

- majetkové právo na podiel na zisku, prípadne vyrovnací podiel;
- zásadné nemajetkové právo na rozhodovanie vo veciach neziskovej organizácie, s výnimkou hlasovacieho a návrhového práva pri tvorbe orgánov.

Podľa § 16 ods. 2 zákona o neziskových organizáciách: *„Pri zlúčení prechádza majetok zrušenej neziskovej organizácie na neziskovú organizáciu alebo nadáciu, s ktorou sa nezisková organizácia zlúčila.“* Pred zrušením neziskovej organizácie zlúčením je potrebné vykonať *due diligence* jej záväzkov a úkony potrebné k vylúčeniu obce/mesta ako pôvodného zakladateľa, alebo obmedzeniu jeho povinností z kontraktov s neziskovou organizáciou. Prípadné konzekvencie zrušenia neziskovej organizácie zlúčením na obec môžu byť spojené s konkrétnymi právnymi vzťahmi medzi zakladateľom a zrušovanou neziskovou organizáciou, ktoré *de iure* prechádzajú na nástupnícku neziskovú organizáciu. V hypotetickej rovine môžu z takýchto právnych vzťahov (napr. zmluvy o pôžičke) vzniknúť určité práva a povinnosti nástupníckej neziskovej organizácii, čo by mohlo spôsobiť kolízne situácie v súvislosti s ich riadnym plnením, vzhľadom na absenciu dosahu obce na orgány nástupníckej neziskovej organizácie.

ZÁVER

V právnej teórii nie je venovaná formám komunálnych právnických osôb náležitá pozornosť. Ide pritom o zaujímavú a širokú interdisciplinárnu problematiku, v ktorej sa stretávajú výrazné verejnoprávne a súkromnoprávne prvky. Objekt výskumu je tak inšpiratívny, že dáva priestor pre ďalšie rozvíjanie vedeckej diskusie. Z uvedeného dôvodu sa autor v následnej spisbe chce ďalej zamerať na tzv. nevrchnostenskú správu obce, ktorá je na rozdiel od vrchnostenskej správy obce v právnej vede opomínaná.

Použité informačné zdroje

Dědič, J., Lasák, J., Kříž, J., Judikatura k rekodifikaci – Obchodní společnosti, Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 430;

Fekete, I., Obchodná spoločnosť s ručením obmedzeným, Bratislava: Epos, 2004, s. 688;

Harušťáková, I., Zákon o rozpočtových pravidlách verejnej správy, Komentár, Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 368;

Husár, J., Csach, K., Konflikty záujmov v práve obchodných spoločností – zborník, Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 224;

Kadečka, S., Právo obcí a krajů v České republice, Praha: C. H. Beck, 2003, s. 425;

Kopecký, M. et al., Zákon o obcích, Zákon o Sbírce právních předpisů územních samosprávných celků a některých správních úradů, Komentář, Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 368;

Kubiček, P. et al., Obchodné právo, 3. vydanie, Praha: Aleš Čeněk, 2021, s. 420;

Magurová, Z., Magurová, H., Zákon o registri mimovládnych neziskových organizácií, Komentár, Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 106;

Majdúchová, H., Neziskové organizácie, Bratislava: Sprint 2, 2009, s. 176;

Majdúchová, H., Bukovová, S., Hrušovská, D., Neziskové organizácie, Vybrané problémy ekonomiky a manažmentu neziskových organizácií, Bratislava: Ekonóm, 2018, s. 220;

Ovečková, O., Csach, K., Žitňanská, L., Obchodné právo, Obchodné spoločnosti a družstvo, Bratislava: Wolters Kluwer, 2020, s. 428;

Ovečková, O. et al., Obchodný zákonník, Veľký komentár, I. a II. zväzok, druhé vydanie, Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 3704;

Patakayová, M., Ďurica, M., Husár, J., Aplikované právo obchodných spoločností a družstva – ťažiskové inštitúty, Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, s. 864;

Patakayová, M. et al., Obchodný zákonník, Komentár. 3. vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2010, s. 1199;

Strapáč, P. et al., Orgány obchodných spoločností a družstva s judikatúrou, Bratislava: EURONION, 2013, s. 600;

Suchoža J. et al., Obchodné právo, Bratislava: IURA EDITION, 2009, s. 1100;

Števček, M. et al., Civilný sporový poriadok, Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 1544;

Tekeli, J., Kompetenčné právo v obecnej samospráve, Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 248;

Tekeli, J., Konflikt záujmov vo verejnej správe, Košice: EQUILIBRIA, s. r. o., 2014, s. 182;

Tekeli, J., Hoffman, M., Tomáš, L., Zákon o obecnom zriadení, Komentár, 2. vydanie, Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, s. 904.

Poznámky pod čiarou

[1] Jozef Tekeli, doc. JUDr. PhD. univerzitný docent, Právnická Fakulta UPJŠ v Košiciach, Kováčska 26, P.O.BOX A-45, 040 75 Košice; +421 55 234 4111; jozef.tekeli@upjs.sk

[2] Podobne aj rozsudok Krajského súdu v Nitre, sp. zn. 15Cob 215/2012.

[3] Podľa uznesenia Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 7Cdo 23/2011 ide o nulitný právny akt vždy v tom prípade, ak ho vydal orgán, ktorý nebol vybavený právomocou na jeho vydanie, t. j. v dôsledku chýbajúcej právomoci na jeho vydanie takéto rozhodnutie nemožno považovať za akt aplikácie práva, nemožno ho vykonať, takýto právny akt nikoho nezaväzuje a z pohľadu práva sa naň nazerá akoby neexistoval.

[\[4\]](#) Skôr nech je jednanie „zdravé“, teda platné, než aby „zomrelo“, teda bolo neplatné.

[\[5\]](#) Citované z nálezu Ústavného súdu SR, sp. zn. II. ÚS 294/2018.